

Het verband tussen persoonlijkheid, cognitieve emotieregulatie,
competentiebeleving en de mate van sociale angst bij kinderen

Naam: Esther Bakker (3279812)

Vak: Thesis Kinder- en jeugdpsychologie

Begeleider: Saskia Mulder en Marcel van Aken

Samenvatting

Achtergrond. Internaliserende problemen zoals sociale angst ontstaan vaak rond de basisschoolleeftijd. Onderzoek naar verschillende samenhangers van sociale angst is noodzakelijk en belangrijk voor het verbeteren van preventie en interventiestrategieën.

Methode. Een cross-sectioneel onderzoek is uitgevoerd met data van ‘Plezier op school’. 192 Kinderen hebben vragenlijsten ingevuld die betrekking hebben op de variabelen sociale angst, cognitieve emotieregulatie, persoonlijkheid en competentiebeleving. De variabelen zijn geanalyseerd met behulp van lineaire regressie analyses. Verder is er gekeken of de relatie tussen persoonlijkheidstrekken en sociale angst wordt gemodereerd door sekse. Ook is gekeken of de relatie tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst wordt gemedieerd door competentiebeleving van sociale acceptatie. *Resultaten.* De variabelen gevoel van eigenwaarde, extraversie, neuroticisme, jezelf de schuld geven en rumineren hangen samen met sociale angst. Neuroticisme, vriendelijkheid en gevoel van eigenwaarde verklaren daarbij de meest unieke variantie met sociale angst. Betreffende de mediatie en moderatie analyses zijn geen effecten naar voren gekomen. *Discussie.* Geconcludeerd kan worden dat er een verband bestaat tussen persoonlijkheid, cognitieve emotieregulatie en competentiebeleving en sociale angst, met persoonlijkheid als belangrijkste samenhangende factor. Interventie van sociale angst bij kinderen zal zich vooral moeten richten op het leren omgaan met bepaalde persoonlijkheidstrekken om zo sociale angst te verminderen. Toekomstig onderzoek zal zich onder andere meer moeten richten op longitudinaal onderzoek naar sociale angst in de kindertijd.

Inleiding

Internaliserende problemen zoals sociale angst ontstaan vaak rond de basisschoolleeftijd. Het niet op tijd identificeren en behandelen van deze symptomen kan leiden tot het ontstaan van een sociale angststoornis. Kinderen die worden gediagnosticeerd met een sociale angststoornis ervaren chronische en ernstige aanpassingsproblemen. Vroege identificatie en behandeling van sociale angst is dan ook belangrijk om zo de negatieve consequenties, zoals het ontstaan van een sociale angststoornis, tegen te gaan. Daarnaast is onderzoek naar de verschillende voorspellers van sociale angst belangrijk voor het verbeteren van preventie en interventiestrategieën (Erath, Flanagan & Bierman, 2007; Karevold, Roysamb, Ystrom & Mathiesen, 2009; Stein & Stein, 2008).

In dit onderzoek zal onderzocht worden of persoonlijkheid, competentiebeleving en cognitieve emotieregulatie van invloed zijn op sociale angst.

De grens tussen normaliteit en een stoornis is vaak niet duidelijk (Karevold, Roysamb, Ystrom & Mathiesen, 2009). Daarnaast worden vaak dezelfde resultaten gevonden op verschillende ontwikkelingsgebieden bij kinderen met alleen symptomen en kinderen met een gediagnosticeerde stoornis (Naragon-Gainy, Watson & Markon, 2009). Om deze reden zal er in dit artikel zowel gebruik worden gemaakt van literatuur die zich richt op klinische niveaus van sociale angst als op subklinische niveaus van sociale angst.

Een kind met sociale angst is bang voor de beoordeling van anderen. Het kind is bang dat het in een sociale situaties iets zal doen dat resulteert in vernedering en schaamte. Deze zorgen kunnen zo erg zijn dat het kind sociale interacties uit de weggaat of de situaties aangaat met intens ongemak. Kinderen met sociale angst zijn vaak verlegen als zij nieuwe mensen ontmoeten, stil in groepen en teruggetrokken in onbekende sociale situaties. In interactie met anderen ervaren zij intense emotionele en/of lichamelijke symptomen. Ze verlangen naar contact met anderen maar gaan sociale situaties toch uit de weg uit angst om niet leuk, stom of saai gevonden te worden. Kinderen met sociale angst vermijden in het openbaar te spreken of zelfs het maken van vriendjes. Zij zijn erg kritisch op zichzelf en hebben veel pessimistische gedachten over zichzelf in sociale situaties (Stein & Stein, 2008).

Sociale angst wordt erger in de adolescentie. 50% van de volwassenen met een sociale angststoornis ontwikkelde deze sociale angst voor de leeftijd van elf jaar, 80% voor de leeftijd van twintig jaar (Stein & Stein, 2008). Uit het onderzoek van Chavira, Stein & Stein (2005)

komt naar voren dat 6,8 procent van de Amerikaanse adolescenten worden gediagnosticeerd met een sociale angststoornis.

In de literatuur komen vele verschillende oorzaken van sociale angst naar voren variërend van genen tot omgeving. In dit onderzoek zal worden gekeken naar een drietal voorspellers van sociale angst; persoonlijkheid, cognitieve emotieregulatie en competentiebeleving.

Persoonlijkheidstrekken worden gezien als biologische endogene disposities die continuïteit laten zien, ze liggen dus voor een groot deel vast in de genen (Branje, van Lieshout & Gerris, 2007). Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat als individuen hun persoonlijkheid moeten omschrijven aan de hand van trefwoorden er consequent vijf factoren naar voren komen, dit zijn de vijf persoonlijkheidstrekken van de 'Big Five'; neuroticisme (gevoelig voor stress, negatieve emoties), extraversie (gezelligheid, assertiviteit, energiek en positieve gevoelens), meegaandheid (empathie, bescheidenheid, vertrouwen, coöperatief), zorgvuldigheid (doorzettingsvermogen, netjes, gepland), openheid (creatief, ruimdenkend, intellectueel) (Naragon-Gainy, 2010; Malouff, Thorsteinsson, Schutte, 2005).

Persoonlijkheidstrekken worden uitvoerig bestudeerd in relatie tot internaliserende stoornissen. Neuroticisme is vaak verhoogd bij kinderen met sociale angst (Naragon-Gainy, 2010; Naragon-Gainy, Watson & Markon, 2009). Sociale angst wordt ook vaak in verband gebracht met lage niveaus van extraversie (Naragon-Gainy, Watson & Marokon, 2009). Uit de meta-analyse van Malouff, Thorsteinsson & Schutte (2005) komt naar voren dat naast hoge niveaus van neuroticisme en lage niveaus van extraversie ook hoge niveaus van meegaandheid en lage niveaus van zorgvuldigheid worden geassocieerd met angststoornissen.

De onderzoeken van Schmitt, Realo, Voracek & Allik (2008) en Costa, Terracciano & McCrae (2001) tonen daarnaast ook een sekse verschil aan tussen sociale angst en persoonlijkheid. Vrouwen scoren daarbij vaak hoger op neuroticisme en hebben een meer angstige persoonlijkheid dan mannen.

Naast persoonlijkheid wordt er in dit onderzoek ook gekeken naar de cognitieve emotieregulatie. Emoties spelen een belangrijke rol bij vele aspecten van het leven en kunnen worden gezien als biologische reacties die optreden in situaties waar mogelijkheden of uitdagingen zich voordoen. Emoties coördineren daarnaast hoe er wordt gereageerd in belangrijke situaties. Alhoewel emoties een biologische basis hebben, zijn mensen in staat om

deze emoties te sturen, om hun emoties te reguleren. Emotieregulatie kan worden gezien als alle intrinsieke en extrinsieke processen die verantwoordelijk zijn voor detecteren, evalueren en veranderen van emotionele reacties. Omdat in dit onderzoek het cognitieve deel van de emotieregulatie het belangrijkste is zal alleen daar naar worden gekeken. Het reguleren van emoties met behulp van gedachten of cognities helpt het kind om om te gaan met emoties of gevoelens en ervoor te zorgen dat het kind niet overdonderd wordt door zijn of haar emoties tijdens, of na het ervaren van een bedreigende stressvolle situatie (Garnefski, van den Kommer, Kraaij, Teerds, Leegerstee, Onstein, 2002; Garnefski & Kraaij, 2007).

Het concept van cognitieve emotieregulatie is nauw gerelateerd aan het concept van cognitieve coping. Coping heeft betrekking op bewuste manieren van reageren op stressvolle situaties. Deze strategieën zijn cognitief of gedragsmatig van aard, het denken versus het doen. Coping bestaat dus uit twee belangrijke kenmerken de probleemgefocusste en emotiegefocusste dimensies. De cognitieve emotieregulatie bestaat echter alleen uit cognitieve strategieën (Garnefski et al., 2002; Garnefski & Kraaij, 2007).

Er zijn grote individuele verschillen te vinden in hoe kinderen hun emoties reguleren. Hierbij zijn bepaalde manieren van het reguleren van emoties wel aangepast en andere manieren van het reguleren van emoties minder goed aangepast. De cognitieve coping theorie gaat ervan uit dat kinderen die gebruik maken van niet goed aangepaste cognitieve coping strategieën meer stress zullen ervaren dan kinderen die gebruik maken van meer adaptieve cognitieve coping strategieën. Cognitieve emotieregulatie strategieën verklaren een groot deel van de variantie van emotionele problemen. Ruminatie (gevoelens en gedachten die zijn gekoppeld aan de negatieve gebeurtenis), catastroferen (expliciet de nadruk leggen op gedachten over de angst die is ervaren), weinig positief herinterpreteren (het niet kunnen creëren van een positieve betekenis van de gebeurtenis in termen van persoonlijke groei) en jezelf de schuld geven hebben de sterkste relatie met sociale angst en worden gezien als niet goed aangepaste strategieën (Garnefski & Kraaij, 2007; Martin & Dahlen, 2005; Garnefski et al., 2002; Nolen-Hoeksma, 2000; McGee, Wolfe & Olson, 2001). Daarnaast gaan Compas, Connor-Smith, Saltzman, Thomsen & Wadsworth (2001) ervan uit dat emotie gefocusste en vlucht vermijdende coping strategieën leiden tot meer internaliserende problemen terwijl probleem gefocusste strategieën leiden tot afname van internaliserende problematiek. Ruminatie, catastroferen, weinig positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven kunnen worden gezien als emotiegefocusste coping strategieën.

Competentiebeleving speelt ook een belangrijke rol bij sociale angst. Competentiebeleving is de manier waarop een kind over zichzelf denkt. Dit heeft invloed op het nemen van initiatief en het onder de knie krijgen van verschillende domeinen in het leven (Shapiro, Moffett, Lieberman & Dummer, 2005). In dit artikel is er gekozen voor de domeinen van sociale acceptatie en eigenwaarde. Onder sociale acceptatie wordt aardig gevonden worden door leeftijdsgenootjes verstaan (London, Downey, Bonica & Paltin, 2007). Gevoel van eigenwaarde is het beeld dat het kind op emotioneel niveau van zichzelf heeft, dit beeld hoeft niet realistisch te zijn. Kinderen met een hoge competentiebeleving doen meer moeite, houden langer vol, hebben het gevoel dingen onder de controle te hebben, zijn trots en zijn intrinsiek gemotiveerd om door te gaan. Kinderen met een lage competentiebeleving gaan participatie uit sociale situaties uit de weg, tonen weinig inzet en doorzettingsvermogen en hebben last van meer negatief affect in de vorm van angst (Shapiro, Moffett, Lieberman & Dummer, 2005).

In de vroege adolescentie ontstaan veranderingen in de sociale cognities. Vooral de capaciteit voor abstract redeneren neemt toe. Adolescenten gaan zich steeds meer vergelijken met anderen en gebruiken minder objectieve maatstaven. Doordat de adolescent zich beter in anderen kan verplaatsen beseft deze dat andere adolescenten dat ook doen. Ze gaan zich meer zorgen maken over de beoordeling van anderen. Erath, Flanagan & Bierman (2007) vinden in hun onderzoek dat deze zorgen leiden tot angstige gedachten om niet sociaal geaccepteerd te worden. Bovendien vinden zij een correlatie tussen sociale angst en verwachtingen over het niet leuk worden gevonden en verworpen worden door leeftijdsgenootjes. London, Downey, Bonica & Paltin (2007) vinden zelfs dat angstige gedachten om niet sociaal geaccepteerd te worden leiden tot meer sociale angst.

Naast sociale acceptatie spelen disfunctionele denkprocessen met betrekking tot gevoel van eigen waarde een belangrijke rol bij sociale angst. Sociaal angstige kinderen rapporteren meer negatieve zelfbevestigingen en zelfevaluatieve gedachten. Negatief zelfevaluatie is een belangrijk kenmerk van sociale angst. Kinderen met een sociale angst kennen zichzelf minder positieve eigenschappen toe. Hierdoor kan angst voor negatieve evaluatie door anderen makkelijker ontstaan (De Jong, 2001). Een kind met een laag gevoel van eigenwaarde gaat ervan uit dat anderen hem negatief beoordelen. Deze verwachting leidt tot meer sociale angst in sociale situaties (Kocovski & Endler, 2000). Mogelijk bestaat er dus een mediatie effect van competentiebeleving van sociale acceptatie op de relatie tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst.

Het doel van dit onderzoek is antwoord te geven op de vraag: Is er een verband tussen persoonlijkheid, cognitieve emotieregulatie, competentiebeleving en de mate van sociale angst bij kinderen van groep acht van de basisschool? Wat betreft persoonlijkheid zal er worden gekeken of er een verband is tussen bepaalde persoonlijkheidstrekken en een hoger niveau van sociale angst. Verwacht wordt dat hoge niveaus van neuroticisme, lage niveaus van extraversie, lage niveaus van zorgvuldigheid en hoge niveaus van meegaandheid samenhangen met een hogere mate van sociale angst.

Daarnaast zal ook de relatie tussen sociale angst, sekse en persoonlijkheidstrekken worden onderzocht. Er zal worden gekeken of het proces bij jongens anders verloopt dan bij meisjes. Verwacht wordt een modererende functie van sekse te vinden op de relatie tussen sociale angst en persoonlijkheid (figuur 1).

Betreffende de cognitieve emotieregulatie zal er worden gekeken of er een verband bestaat tussen bepaalde strategieën van cognitieve emotieregulatie en een hoger niveau sociale angst. Verwacht wordt dat de strategieën catastroferen, rumineren, weinig positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven samenhangen met een hogere mate van sociale angst.

Tot slot zal er worden gekeken naar de competentiebeleving. Er zal worden gekeken of er een verband bestaat tussen competentiebeleving van sociale acceptatie, eigenwaarde en sociale angst. Verwacht wordt dat zowel lage sociale acceptatie als lage eigenwaarde samenhangen met een hogere mate van sociale angst. Daarnaast zal worden gekeken of er een effect bestaat van gevoel van eigenwaarde op competentiebeleving van sociale acceptatie op een hogere mate van sociale angst. Verwacht wordt dat competentiebeleving van sociale acceptatie dient als mediator tussen eigenwaarde en sociale angst (figuur 2). De modererende rol van sekse zal voor zowel sociale acceptatie als gevoel van eigenwaarde worden geëxploreerd.

Methode

Proefpersonen. De onderzoeksgroep bestaat uit 192 participanten waarvan 90 jongens (46,9%) en 101 meisjes (52,6%). Zij zijn afkomstig uit groep acht van 72 verschillende basisscholen verspreid over Nederland. Alle scholen geven regulier onderwijs. De leeftijd van de participanten varieert tussen de 10 en 13 jaar oud, met een gemiddelde leeftijd van 11,59 jaar (SD = .59).

Procedure. Dit onderzoek maakt deel uit van een longitudinaal onderzoek waarbij gebruik is gemaakt van vier meetmomenten. Het eerste meetmoment vindt plaats bij leerlingen op de basisschool. Aan deze meting deden ruim 2300 kinderen mee. Uit deze 2300 kinderen zijn de kinderen geselecteerd die behoorden tot de 20% hoogst scorende kinderen op het gebied van sociale angst. Er is gekozen voor deze 20% omdat de relaties onderzocht worden bij kinderen met een hoge mate van sociale angst. Dit resulteerde in een sample van 192 kinderen. Deze 192 kinderen zijn uitgenodigd om deel te nemen aan de laatste drie meetmomenten. Deze laatste drie meetmomenten vinden plaats bij leerlingen op de middelbare school. Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de meting op de basisschool. Data zijn verzameld aan de hand van vragenlijsten die via de post zijn opgestuurd. De leerkracht heeft de vragenlijsten uitgedeeld aan de leerlingen in groep acht. De afname gebeurt klassikaal, onder leiding van de leerkracht en duurt ongeveer een uur. Voor toestemming is gebruik gemaakt van een formulier 'Bezwaar tegen deelname klassikale screening'. Dit houdt in dat het kind de vragenlijsten invult tenzij ouder bezwaar maakt met behulp van het formulier. De leerkracht heeft na afname de vragenlijsten verzameld en in gesloten enveloppe geretourneerd aan de universiteit.

Meetinstrumenten

Sociale angst. Om het niveau van de sociale angst van kinderen te bepalen is er gebruik gemaakt van de Sociale Angstschaal voor kinderen (SAS-k; Dekking, 1982). In de SAS-k wordt doormiddel van zelfraportage het niveau van sociale angst bij een kind gemeten. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een sample kinderen met sociale problemen en wordt er alleen gebruik gemaakt van de totaal score.

De SAS-k bestaat uit zesenvijftig tweekeuze items die samen zes subschalen vormen die betrekking hebben op de verschillende aspecten van sociale angst. Het construct is geschikt voor afname bij kinderen in de leeftijd van negen tot en met twaalf jaar. Het kind beoordeelt of de items van toepassing zijn op zichzelf door de stelling te bevestigen of te ontkennen. Bijvoorbeeld: 'Ik voel me rot, als ik iets ongewoons doe waar andere kinderen bij zijn' of 'Ik voel me verlegen, als ineens iedereen op me let'. Betrouwbaarheid ($\alpha=.75$) en begripsvaliditeit van de SAS-k zijn voldoende.

(<http://www.cotandocumentatie.nl.proxy.library.uu.nl/>).

Persoonlijkheid. Om persoonlijkheid te meten bij kinderen is er gebruik gemaakt van de Big Five Inventory (BFI; John & Srivastava, 1999). De BFI is een gevalideerd instrument dat bestaat uit vierenvertig items die vijf dimensies omvatten; neuroticisme, extraversie, meegaandheid, zorgvuldigheid en openheid. De adolescent beoordeelt of de items van toepassing zijn op zichzelf op een vijf-puntschaal, lopend van ‘helemaal mee oneens’ tot ‘helemaal mee eens’. Bijvoorbeeld: ‘*Ik zie mijzelf als iemand die spraakzaam is*’ of ‘*Ik zie mijzelf als iemand die vol energie is*’. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de Nederlandse vertaling van de BFI (Denissen, Geenen, van Aken, Gosling & Potter, 2008) en zal er gebruik worden gemaakt van de volgende vier schalen: neuroticisme ($\alpha=.55$), extraversie ($\alpha=.64$), meegaandheid ($\alpha=.67$) en zorgvuldigheid ($\alpha=.79$).

Cognitieve emotieregulatie. Om het gebruik van de strategieën van de cognitieve emotieregulatie te bepalen is gebruik gemaakt van de Cognitive Emotion Regulation Questionnaire Kids (CERQ-k; Legerstee, Garnefski, Jellesma, Verhulst & Utens 2010). De CERQ-k is een aanpassing op de originele CERQ. De CERQ-k is een zelfrapportage instrument dat bestaat uit zesendertig items en negen verschillende copingstrategieën meet; jezelf de schuld geven, accepteren, rumineren, concentreren op andere positieve zaken, concentreren op planning, positief herinterpreteren, relativeren, catastroferen en anderen de schuld geven. In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de schalen jezelf de schuld geven, rumineren, positief herinterpreteren en catastroferen.

De CERQ-k kan zowel gebruikt worden voor het bepalen van de algemene cognitieve stijl als van de specifieke cognitieve strategie die gehanteerd wordt na het meemaken van een specifieke gebeurtenis. De vragenlijst is bedoeld voor kinderen tussen de negen en elf jaar. De items verwijzen naar wat iemand denkt bij het ervaren van bedreigende of stressvolle gebeurtenissen. Bijvoorbeeld: ‘*Ik denk dat het de schuld van anderen is*’. Het kind beoordeelt of de items van toepassing zijn op zichzelf met behulp van een vijf-puntschaal: ‘(bijna) nooit’, ‘soms’, ‘regelmatig’, ‘vaak’ of ‘(bijna) altijd’. Betrouwbaarheid en validiteit van de CERQ-k zijn voldoende (Legerstee, Garnefski, Jellesma, Verhulst & Utens 2010). De schaal jezelf de schuld geven heeft een alpha van .77, de schaal rumineren een alpha van .75, de schaal positief herinterpreteren heeft een alpha van .65 en de schaal catastroferen heeft een alpha van .66.

Competentiebeleving. Om het niveau van competentiebeleving te bepalen is er gebruik gemaakt van de Competentie- belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA; Treffers et al., 2002). De CBSA geeft een indruk van de wijze waarop een jongere zichzelf ervaart en hoe hij zijn eigen vaardigheden en adequaatheid op een aantal relevante levensgebieden inschat. De CBSA is gebaseerd op de 'Self-perception Profile for Children' van Harter. Het gevalideerde construct bestaat uit vijfendertig items verdeeld over zes subschalen: schoolvaardigheden, Sociale acceptatie, Sportieve vaardigheden, Fysieke verschijning, Gedragshouding en Gevoel van eigenwaarde. In dit onderzoek is alleen gebruik gemaakt van de schalen sociale acceptatie en gevoel van eigenwaarde. Het instrument is bedoeld voor adolescenten met de leeftijd van twaalf tot en met achttien jaar. Alhoewel de kinderen in dit onderzoek jonger zijn is er toch voor dit instrument gekozen. Dit omdat er in het grote onderzoek meerdere meetmomenten zijn en het niet wenselijk is tijdens het onderzoek van versie van meetinstrumenten te wisselen.

Bij elk item op de CBSA wordt steeds een groep adolescenten beschreven. De adolescent beoordeelt met behulp van een vier-puntsschaal of hij 'helemaal niet', 'weinig', 'veel' of 'precies' op deze groep adolescenten lijkt. Bijvoorbeeld: ' Sommige leerlingen worden gauw aardig gevonden' of 'Sommige leerlingen zijn best tevreden met zichzelf'. De betrouwbaarheid van de CBSA schaal sociale acceptatie heeft een alpha van .74 en de schaal gevoel van eigenwaarde heeft een alpha van .76.

Statistische analyse. Voor het uitvoeren van de analyses zal er eerst moeten worden gekeken of er is voldaan aan de assumpties behorende bij de statistische testen. Er zal onder andere worden gekeken naar collineariteit en normale verdeling van de schalen. Correlatie analyses geven in eerste instantie een globaal beeld van de samenhang tussen alle verschillende variabelen. Aangezien de variabelen allemaal continu zijn zal er vervolgens met behulp van een lineaire regressie analyse worden gekeken of er significante correlaties bestaan tussen de verschillende variabelen. Daarnaast zal de relatie tussen sociale angst, sekse en persoonlijkheidstrekken worden onderzocht, waarbij sekse de modererende variabele is. Dit houdt in dat het verband tussen persoonlijkheid en sociale angst afhankelijk is van sekse. Met behulp van een regressie analyse kan dit worden aangetoond waarbij persoonlijkheid, sekse en de interactie van persoonlijkheid*sekse voorspellers zijn van sociale angst. Het moderatie effect is aanwezig als de interactieterm significant is. Ook zal de modererende rol van sekse worden geëxploreerd voor de samenhang tussen sociale angst en bepaalde strategieën van

cognitieve emotieregulatie, sociale angst en sociale acceptatie en sociale angst en gevoel van eigenwaarde. Als laatste zal er worden gekeken of sociale acceptatie een medierende functie heeft op de relatie tussen eigenwaarde en sociale angst. Dit wordt gedaan met behulp van een viertal regressie analyses (Baron en Kenny, 1986). Ten eerste moet er sprake zijn van een significant verband tussen de onafhankelijke variabele (gevoel van eigenwaarde) en de afhankelijk variabele (sociale angst). Daarnaast moet er een significant verband bestaan tussen de onafhankelijke variabele (gevoel van eigenwaarde) en de mediator (sociale acceptatie) en tussen de mediator (sociale acceptatie) en de afhankelijk variabele (sociale angst), wanneer gecontroleerd wordt voor de onafhankelijke variabele (gevoel van eigenwaarde). Ten slotte moet het verband tussen de onafhankelijke variabele (gevoel van eigenwaarde) en de afhankelijk variabele (sociale angst) nog steeds significant blijven wanneer er gecontroleerd wordt voor de mediator (sociale acceptatie).

Resultaten

Voor het beantwoorden van de vragen: ‘Is er een verband tussen bepaalde persoonlijkheidstrekken, bepaalde strategieën van cognitieve emotieregulatie, competentiebeleving van sociale acceptatie, competentiebeleving van eigen waarde en een hogere mate van sociale angst’ is er eerst naar de beschrijvende statistiek van de meetinstrumenten gekeken (tabel 1).

Vervolgens is er naar de samenhang tussen alle verschillende variabelen bekeken. Uit de correlatiematrix (zie bijlage tabel 2) komt naar voren dat er een negatief zwak verband bestaat tussen sociale angst en gevoel van eigenwaarde ($r = -.24; p < .01$) en een negatief zwak verband tussen sociale angst en extraversie ($r = -.23; p < .01$). Een positief zwak verband bestaat tussen sociale angst en jezelf de schuld geven CERQ ($r = .16; p < .05$) en sociale angst en rumineren CERQ ($r = .19; p < .05$). Als laatste word er een matig positief verband gevonden tussen sociale angst en neuroticisme ($r = .39; p < .01$).

Uit de correlatieanalyse komt naar voren dat veel variabelen samenhangen met sociale angst. Er is een lineaire regressie analyse met methode stepwise uitgevoerd om in kaart te brengen welk van deze variabelen de meest unieke variantie met sociale angst verklaren (tabel 3). Drie variabelen komen als meest belangrijk naar voren. Neuroticisme verklaard 17% van de variantie in sociale angst en vriendelijkheid en gevoel van eigenwaarde verklaren beide 3%

Tabel 1. *Beschrijvende statistiek meetinstrumenten*

Vragenlijst	Subschalen	Gemiddelde	Standaarddeviatie
CBSA (range 5-20)	Schaalscore sociale acceptatie	11.82	3.21
	Schaalscore gevoel van eigenwaarde	14.62	2.98
SAS (range 0- 46)	Totale score sociale angst	15.24	8.29
CERQ-k (range 4-20)	Schaalscore jezelf de schuld geven	9.63	3.21
	Schaalscore rumineren	10.77	3.89
	Schaalscore positief herinterpreteren	9.23	3.16
	Schaalscore catastroferen	8.69	3.32
BFI (range 1-5)	Extraversie	3.25	0.66
	Neuroticisme	3.13	0.62
	Nauwkeurigheid	3.22	0.69
	Meegaandheid	3.52	0.62

van de variantie in sociale angst. Neuroticisme hangt daarnaast sterk samen met sociale angst ($\beta = .37; p < .001$) Vriendelijkheid hangt matig samen met sociale angst ($\beta = .23; p < .01$). Een laag gevoel van eigen waarde leidt tot meer sociale angst. Er is sprake van een zwakke samenhang tussen gevoel van eigen waarde en sociale angst ($\beta = -.18; p < .05$).

Met behulp van de drie analyses voor mediatie van Baron & Kenny (1986), zoals omschreven in de statistische analyse, zal er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag ‘Heeft sociale acceptatie een medieerende functie op de relatie tussen eigenwaarde en sociale angst?’ (tabel 4). Het verband tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst is aangetoond met behulp van een lineaire regressie analyse ($F(1,177)=10.32, p<.01$). Er is hierbij sprake van een negatieve correlatie; hoe minder gevoel van eigen waarde hoe meer sociale angst ($\beta = -.24; p < .01$). Het verband tussen gevoel van eigenwaarde en de mediator sociale acceptatie is eveneens aangetoond met behulp van een lineaire regressie analyse ($F(1,184)=20.86, p<.001$). Er is hierbij sprake van een positieve samenhang; hoe meer gevoel van eigen waarde hoe meer sociale acceptatie er zal zijn ($\beta = .32; p < .001$). Een multi-pele regressie analyse is gebruikt om aan te tonen of er een verband bestaat tussen sociale acceptatie, gevoel van

Tabel 3. *Stepwise lineaire regressie analyse*

	Model 1	Model 2	Model 3
R ²	.17	.20	.23
ΔR ²		.03	.03
df (1;2)	1;151	2;150	3;149
ANOVA	31.40***	19.16***	14.90***
Sociale acceptatie	.09	.06	.10
Gevoel van eigenwaarde	-.11	-.18	-.18*
Jezelf de schuld geven	.05	.09	.07
Rumineren	.13	.14	.12
Positief herinterpreteren	-.03	-.03	.00
Catastroferen	.05	.07	.04
Extraversie	-.15	-.13	-.12
Nauwkeurigheid	.05	-.04	-.01
Vriendelijkheid	.18	.18*	.23**
Neuroticisme	.42***	.42***	.37***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

eigenwaarde en sociale angst ($F(2,174)=4.90$, $p < .01$). Voor het gevoel van eigenwaarde geldt hoe minder gevoel van eigen waarde hoe meer sociale angst ($\beta = -.23$; $p < .01$). Voor de mediator sociale acceptatie is echter geen significant verband meer gevonden met sociale angst ($\beta = -.01$; $p > .05$). Er is dus geen sprake van mediatie.

Voor het beantwoorden van de vraag ‘Heeft sekse een modererende functie op de relatie tussen sociale acceptatie, gevoel van eigenwaarde, de cognitieve emotie strategieën, persoonlijkheid en sociale angst?’ zijn de onafhankelijke variabelen gecentreerd met als doel

Tabel 4. Mediatieanalyse

	Analyse 1	Analyse 2	Analyse 3
R ²	.06	.10	.05
df (1;2)	1;177	1;184	2;174
ANOVA	10.32**	20.86***	4.90**
Gevoel van eigenwaarde	-.24**	.32***	-.23**
Sociale acceptatie			-.01

Analyse 1 en 3 afhankelijke variabele sociale angst

Analyse 2 afhankelijke variabele sociale acceptatie

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

het multicollineariteitsprobleem te voorkomen en zijn er interactietermen gemaakt.

Voor elke variabele is een aparte regressieanalyse uitgevoerd waarbij persoonlijkheid, sekse en de interactie van persoonlijkheid*sekse voorspellers zijn van sociale angst. Moderatie effect is aanwezig als de interactieterm significant is (tabel 5).

Tabel 5. Moderatieanalyses

	Sociale acceptatie	Gevoel van eigenwaarde	Jezelf de schuld geven CERQ	Rumineren CERQ	Positief herinterpreteren CERQ	Caterstriferen CERQ	Extraversie	Neuroticisme	Nauwkeurigheid	Vriendelijkheid
R ²	.09	.13	.12	.11	.10	.11	.15	.23	.10	.10
df (1;2)	3;174	3;174	3;159	3;159	3;159	3;157	3;175	3;175	3;175	3;172
ANOVA	6.00***	8.34***	6.85***	6.80***	5.76***	6.36***	10.23**	17.27**	6.54***	6.46***
Sekse	.30***	.27***	.30***	.28***	.29***	.29***	.31***	.26***	.32***	.32***
Hoofdeffect	-.05	-.20**	.16*	.17*	-.09	.14	-.24***	.36***	-.04	-.01
Interactie effect	-.06	-.03	.01	-.02	-.07	.08	-.02	-.08	.07	.04

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Sociale acceptatie verklaard 9% van de variantie in sociale angst met sekse als moderator en gevoel van eigen waarde verklaard 13%. Jezelf de schuld geven (CERQ) verklaard 12%, rumineren en catastroferen (CERQ) verklaren beide 11% van de variantie en positief herinterpreteren verklaard 10% van de variantie in sociale angst met sekse als moderator. Voor persoonlijkheid geldt dat extraversie 15% van de variantie verklaard, neuroticisme 23% en nauwkeurigheid en vriendelijkheid verklaren beide 10% van de variantie in sociale angst met sekse als moderator.

Voor alle variabelen wordt een significant effect voor sekse gevonden met β variërend tussen de .26 en .32 met $p < .001$. Een hoofdeffect wordt gevonden voor de variabelen gevoel van eigenwaarde ($\beta = -.20; p > .01$), jezelf de schuld geven (CERQ) ($\beta = .16; p > .05$), rumineren (CERQ) ($\beta = .15; p > .05$), extraversie ($\beta = -.24; p > .001$) en neuroticisme ($\beta = .36; p > .001$). Voor alle variabelen geldt dat er geen interactieeffect is gevonden, er is geen sprake van moderatie.

Discussie

Het doel van dit onderzoek is antwoord te geven op de vraag: 'Is er een verband tussen persoonlijkheid, cognitieve emotieregulatie, competentiebeleving en de mate van sociale angst bij kinderen van groep acht van de basisschool?' Met behulp van een aantal vragen is er antwoord gegeven op deze vraagstelling.

Wat betreft persoonlijkheid is er gekeken of er een verband bestaat tussen bepaalde persoonlijkheidstrekken en een hoger niveau van sociale angst. Uit de bestaande literatuur worden vooral hoge niveaus van neuroticisme en lage niveaus van extraversie in verband gebracht met sociale angst (Naragon-Gainy, 2010; Naragon-Gainy, Watson, & Markon, 2009). Daarnaast komt uit de meta-analyse van Malouff, Thorsteinsson en Schutte (2005) naar voren dat naast neuroticisme en extraversie ook hoge niveaus van meegaandheid en lage niveaus zorgvuldigheid worden geassocieerd met angststoornissen. Op basis hiervan wordt verwacht dat hoge niveaus van neuroticisme, lage niveaus van extraversie, lage niveaus van zorgvuldigheid en hoge niveaus van meegaandheid samenhangen met een hogere mate van sociale angst. Uit het onderzoek blijkt echter dat alleen extraversie negatief samenhangt met sociale angst en neuroticisme positief samenhangt met sociale angst. In de praktijk betekent dit hoe extraverte een kind is hoe minder sociale angst het ervaart. Voor neuroticisme geldt in de praktijk dat hoe neurotischer een kind is hoe meer sociale angst het ervaart. De bestaande

literatuur is voornamelijk gebaseerd op onderzoek bij volwassenen. Dit kan verklaren waarom er, in tegenstelling tot in eerdere onderzoeken, er in dit onderzoek geen verband gevonden is tussen meegaandheden en zorgvuldigheid, en sociale angst. Kinderen zijn nog niet uitontwikkeld en mogelijk ontstaan hierdoor verschillen in bevindingen. Daarnaast is de meta-analyse van Malouff, Thorsteinsson en Schutte (2005) vooral gebaseerd op angststoornissen en niet specifiek op sociale angst.

Ook de relatie tussen sociale angst en persoonlijkheidstrekken is onderzocht, met sekse als moderator. De onderzoeken van Schmitt, Realo, Voracek en Allik (2008) en Costa, Terracciano en McCrae (2001) tonen een sekse verschil aan tussen sociale angst en persoonlijkheid. Vrouwen scoren daarbij vaak hoger op neuroticisme en hebben een meer angstige persoonlijkheid dan mannen. Op basis van deze literatuur wordt verwacht een modererende functie van sekse te vinden op de relatie tussen sociale angst en persoonlijkheid. Dit betekent dat er verwacht wordt een verschil te vinden tussen mannen en vrouwen in de relatie tussen sociale angst en persoonlijkheid. Het onderzoek toont echter geen modererende functie van sekse aan. Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen in de relatie tussen sociale angst en persoonlijkheid. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de moderatie gebaseerd is op hoofdeffecten. Vrouwen scoren hoger op neuroticisme; dit is een effect van sekse. Vrouwen hebben daarnaast een meer angstige persoonlijkheid; dit is een effect van neuroticisme (Schmitt, Realo, Voracek, & Allik, 2008; Costa, Terracciano, & McCrae, 2001). Bestaande literatuur heeft deze effecten nog niet onderzocht in een moderatie. Mogelijk bestaan er dus alleen onafhankelijke hoofdeffecten van sekse en neuroticisme en is er geen sprake van een moderatie effect.

Betreffende de cognitieve emotieregulatie is er gekeken of er een verband bestaat tussen bepaalde strategieën van cognitieve emotieregulatie en een hoger niveau sociale angst. De bestaande literatuur gaat ervan uit dat ruminatie, catastroferen, positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven de sterkste relatie hebben sociale angst (Garnefski, & Kraaij, 2007; Martin, & Dahlen, 2005; Garnefski et al., 2002; Nolen-Hoeksma, 2000; McGee, Wolfe, & Olson, 2001). Op basis hiervan wordt verwacht dat de strategieën catastroferen, rumineren, positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven samenhangen met een hogere mate van sociale angst. Een positieve samenhang tussen rumineren en jezelf de schuld geven is gevonden in dit onderzoek. Dit betekent dat een kind dat rumineert meer sociale angst ervaart en een kind dat zichzelf de schuld geeft ook meer sociale angst ervaart. Er is geen samenhang gevonden tussen sociale angst en catastroferen en positief herinterpreteren. Alhoewel er in de

onderzoeken van Garnefski, & Kraaij, 2007; Martin, & Dahlen, 2005; Garnefski et al., 2002; Nolen-Hoeksma, 2000; McGee, Wolfe, & Olson, 2001 gebruik wordt gemaakt van de CERQ komen de resultaten niet overeen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in het huidige onderzoek gebruik is gemaakt van de kindervariant van de CERQ, terwijl in de voorgaande onderzoeken gebruik is gemaakt van de volwassenenvariant van de CERQ. Mogelijk scoren kinderen dus anders op de CERQ dan volwassenen, wat het verschil in resultaten kan verklaren.

Bij afwezigheid van literatuur is de modererende rol van sekse geëxploreerd voor de samenhang tussen sociale angst en ruminatie, catastroferen, positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven. Voor alle vier de strategieën is geen modererend effect van sekse gevonden. Dit betekent dat er geen verschil voor jongens en meisjes is in de relatie tussen sociale angst en ruminatie, catastroferen, positief herinterpreteren en jezelf de schuld geven. Het onderzoek van Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee en van Den Kommer (2004) toonde dit eerder ook al aan. Uit dit onderzoek komt naar voren dat vrouwen meer gebruik maken van de strategieën ruminatie catastroferen en positief herinterpreteren dan mannen. Er worden echter geen verschillen gevonden in gebruik van strategieën en het rapporteren van depressieve symptomatologie. Depressie en angst zijn nauw aan elkaar gerelateerd.

Wat betreft competentiebeleving is er gekeken of er een verband bestaat tussen sociale angst en competentiebeleving van sociale acceptatie en eigenwaarde. Bestaande literatuur gaat ervan uit dat kinderen met een lage perceptie van competenties meer last hebben van negatief affect in de vorm van angst (Shapiro, Moffett, Lieberman, & Dummer, 2005). Het onderzoek van Erath, Flanagan en Bierman (2007) vindt een correlatie tussen sociale angst en verwachtingen over het niet leuk worden gevonden en verworpen worden door leeftijdsgenootjes. London, Downey, Bonica en Paltin (2007) vinden zelfs dat angstige gedachten om niet sociaal geaccepteerd te worden leiden tot meer sociale angst. Voor het gevoel van eigenwaarde komt in het onderzoek van de Jong (2001) naar voren dat sociaal angstige kinderen meer negatieve zelfbevestigingen en zelfevaluatieve gedachten rapporteren en dat negatieve zelfevaluatie een belangrijk kenmerk van sociale angst is. Op basis van deze literatuur wordt verwacht dat zowel lage sociale acceptatie als lage eigenwaarde samenhangen met een hogere mate van sociale angst. Uit het onderzoek komt een negatief verband tussen sociale angst en gevoel van eigenwaarde naar voren. Dit betekent dat een kind met een laag gevoel van eigenwaarde meer sociale angst ervaart. Voor de samenhang met sociale acceptatie is in dit onderzoek geen bewijs geleverd. In de bestaande literatuur is gebruik

gemaakt van andere instrumenten en leeftijden. Mogelijk ontstaat hierdoor een verschil in bevindingen.

Daarnaast is ook gekeken naar een eventueel medierend effect van competentiebeleving van sociale acceptatie op de relatie tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst. Kinderen met een sociale angst kennen zichzelf minder positieve eigenschappen toe. Hierdoor kan angst voor negatieve evaluatie door anderen makkelijker ontstaan (De Jong, 2001). Een kind met een laag gevoel van eigenwaarde gaat ervan uit dat anderen hem negatief beoordelen. Deze verwachting leidt tot meer sociale angst in sociale situaties (Kocovski, & Endler, 2000). Verwacht wordt dan ook dat competentiebeleving van sociale acceptatie dient als mediator tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst. De relatie tussen gevoel van eigenwaarde en sociale angst is anders voor de verschillende niveaus van sociale acceptatie. Het onderzoek vindt geen medierende rol van competentiebeleving van sociale acceptatie. Dit verschil in bevinding kan zijn veroorzaakt door het gebruik van andere instrumenten. Mogelijk zou er ook een effect kunnen bestaan van gevoel van eigenwaarde als mediator. Dat zou betekenen dat kinderen met een negatieve competentiebeleving van sociale acceptatie een minder gevoel van eigenwaarde zouden hebben wat leidt tot meer sociale angst. Verder onderzoek moet dit uitwijzen.

De modererende rol van sekse in de relatie tussen zowel sociale acceptatie als gevoel van eigenwaarde worden geëxploreerd bij afwezigheid van literatuur. Ook voor deze moderaties wordt wederom geen effect gevonden. Er is geen verschil tussen jongens en meisjes in de relatie tussen sociale angst en gevoel van eigenwaarde en competentiebeleving van sociale acceptatie.

Als verdieping op de verschillende variabelen die samenhangen met sociale angst is er gekeken welk van deze variabelen de meest unieke variantie verklaart met sociale angst. Neuroticisme verklaart de meest unieke variantie met sociale angst en hangt daarmee het sterkst samen met sociale angst, gegeven de andere variabelen. Na neuroticisme verklaart vriendelijkheid het meest van de unieke variantie met sociale angst gevolgd door gevoel van eigenwaarde. Opmerkelijk is dat vriendelijkheid uit de analyse naar voren komt als voorspeller voor sociale angst, terwijl bij het correlatieve onderzoek geen samenhang is gevonden. Een verklaring hiervoor is dat in de stepwise lineaire regressie analyse een deel van de variantie als eerste verklaard is door neuroticisme. De overgebleven variantie van sociale angst wordt hierdoor kleiner. Het is mogelijk dat het verband tussen vriendelijkheid en sociale angst ontstaat in deze analyse, omdat vriendelijkheid sterk correleert met het

overgebleven deel van de variantie in sociale angst. In andere woorden, omdat er in deze analyse gecorrigeerd wordt voor neuroticisme, wordt de relatie tussen vriendelijkheid en sociale angst sterker.

Uit het onderzoek komen bepaalde resultaten overeen met de literatuur terwijl andere resultaten niet overeenkomen met de literatuur. Deze verschillen en overeenkomsten ontstaan door de sterke en zwakke punten van dit onderzoek. Het sterke punt van dit onderzoek is dan ook dat er is gekeken naar meerdere variabelen tegelijk die samenhangen met sociale angst. Hierdoor is de unieke variantie van deze variabelen in kaart gebracht. Daarnaast hebben de explorerende moderatieanalyses een completer beeld gecreëerd van sociale angst. Er zijn echter ook minder sterke punten aan dit onderzoek. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van zelf-rapportages. Naast het gebruik van zelfrapportages moet er ook gebruik worden gemaakt van andere informanten. Door meerdere informanten raad te plegen ontstaat er een objectiever beeld. Een andere beperking van dit onderzoek is de cross-sectionele aard van de studie. Hierdoor kunnen geen conclusies worden gevormd over de causaliteit. Als laatste is het onderzoek gebaseerd op de twintig procent meest angstige kinderen uit een niet-klinische populatie uit groep acht. Voorzichtig moet worden omgegaan met de generaliseerbaarheid naar kinderen met klinische niveaus van sociale angst en kinderen met een andere leeftijd.

Concluderend kan worden gesteld dat er significante correlaties bestaan tussen sociale angst en gevoel van eigenwaarde, extraversie, neuroticisme, jezelf de schuld geven en rumineren. Terugkerend naar de vraag bestaat er dus een verband tussen bepaalde persoonlijkheidstrekken, bepaalde strategieën van cognitieve emotieregulatie, competentiebeleving van sociale acceptatie, competentiebeleving van eigen waarde en een hogere mate van sociale angst. Daarbij verklaren neuroticisme en vriendelijkheid het grootste deel van de unieke variantie met sociale angst. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat persoonlijkheid het sterkste verband heeft met sociale angst. In de praktijk betekent dit dat therapieën voor sociale angst bij kinderen zich vooral moeten richten op het leren omgaan met bepaalde persoonlijkheidstrekken om zo sociale angst te verminderen.

Toekomstig onderzoek zal zich echter meer moeten richten op longitudinaal onderzoek. Door te kijken naar relaties over tijd wordt duidelijk hoe deze relaties zich ontwikkelen. Hierdoor ontstaat er een indicatie over causaliteit en de richting van het effect. Ook zal toekomstig onderzoek zich meer moeten richten op het afstemmen van vragenlijsten. Het verschil in bevindingen met de huidige literatuur lijkt vooral te ontstaan door gebruik van verschillende instrumenten. Mogelijk kan gebruik van meer op elkaar afgestemde

instrumenten dit in de toekomst terugdringen. Als laatste is de meeste literatuur gebaseerd op adolescenten of volwassen populaties waardoor niet duidelijk wordt hoe sociale angst in combinatie met de variabelen zich manifesteert in de kindertijd. Meer onderzoek moet in de toekomst worden gedaan naar sociale angst in de kindertijd.

Referenties

- Baron R.M., & Kenny, D.A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *51*, 1173-1182.
- Branje, S.J.T., van Lieshout, C.F.M., & Gerris, J.R.M. (2007). Big Five Personality Development in Adolescence and Adulthood. *European Journal of Personality*, *21*, 45-62.
- Chavira, D.A., Stein, M.B., Bailey, K., & Stein, M.T. (2005). Child anxiety in primary care: Prevalent but untreated. *Depress Anxiety*, *20*, 155-164.
- Compas, B.E., Connor-Smith, J.K., Saltzman, H., Thomsen, A.H., & Wadsworth, M.E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: Problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, *127*, 87-127.
- Costa, P.T., Terracciano, A., & McCrae, R.R. (2001). Gender Differences in Personality Traits Across Cultures: Robust and Surprising Findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, *81*, 322-331.
- Dekking, Y.M. (1982). S.A.S.-K Sociale angstschaal voor kinderen. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Denissen, J.J.A., Geenen, R., van Aken, M.A.G., Gosling, S.D., & Potter, J. (2008). Development and Validation of a Dutch Translation of the Big Five Inventory (BFI). *Journal of Personality Assessment*, *90*, 152-157.
- Earth, S.A., Flanagan, K.S., & Bierman, K.L. (2007). Social Anxiety and Peer Relations in Early Adolescence: Behavioral and Cognitive Factors. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *35*, 405-416.
- Garnefski, N., van den Kommer, T., Kraaij, V., Teerds, J., Legerstee, J., & Onstein, E. (2002). The Relationship Between Cognitive Emotion Regulation Strategies and Emotional

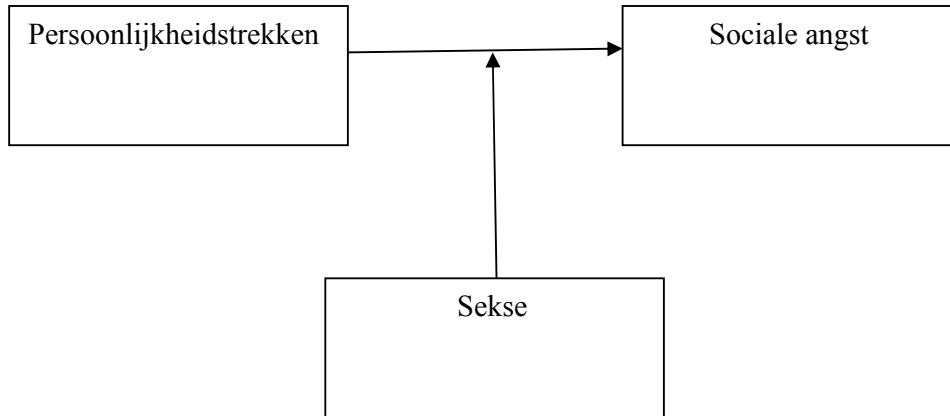
- Problems: Comparison between a Clinical and a Non-Clinical Sample. *European Journal of Personality*, *16*, 403-420.
- Garnefski, N., & Kraaij, V. (2007). The Cognitive Emotion Regulation Questionnaire. Psychometric Features and Prospective Relationships with Depression and Anxiety in Adults. *European Journal of Psychological Assessment*, *23*, 141-149.
- Garnefski, N., Kraaij, V. & Spinhoven, P. (2002). Handleiding voor het gebruik van de Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ). Leiderdorp: Datec.
- Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J., & van den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms, differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, *36*, 267-276.
- John, O.P., & Strivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L.A. Pervin & O.P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed., pp. 102-138). New-York: Guilford Press.
- Jong, P.J. (2002). Implicit self-esteem and social anxiety: differential self-favouring effects in high and low anxious individuals. *Behaviour Research and Therapy*, *40*, 501-508.
- Karevold, E., Roysamb, E., Ystrom, E., & Mathiesen K.S. (2009). Predictors and Pathways From Infancy to Symptoms of Anxiety and Depression in Early Adolescence. *Developmental Psychology*, *45*, 1051-1060.
- Kocovski, N.L., & Endler, N.S. (2000). Social Anxiety, Self-Regulation, and Fear of Negative Evaluation. *European Journal of Personality*, *14*, 347-358.
- Legerstee, J.S., Garnefski, N., Jellesma, F.C., Verhulst, F.C., & Utens, E.M.W.J. (2010). Cognitive coping and childhood anxiety disorders. *European Child Adolescent Psychiatry*, *19*, 143-150
- London, B., Downey, G., Bonica, C., & Paltin, I. (2007). Social Causes and Consequences of Rejection Sensitivity. *Journal of Research on Adolescence*, *17*, 481-506.
- McGee, R., Wolfe D., & Olson, J. (2001). Multiple maltreatment, attribution of blame, and adjustment among adolescents. *Development and Psychopathology*, *13*, 827-846.

- Naragon-Gainey, K. (2010). Meta-Analysis of the Relations of Anxiety Sensitivity to the Depressive and Anxiety Disorders. *Psychological Bulletin*, *136*, 128-150.
- Naragon-Gainey, K., Watson, D., & Markon, K.E. (2009). Differential Relations of Depression and Social Anxiety Symptoms to the Facets of Extraversion/Positive Emotionality. *Journal of Abnormal Psychology*, *118*, 299-310.
- Nolen-Hocksema, S. (2000). The Role of Rumination in Depressive Disorders and Mixed Anxiety/Depressive Symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, *109*, 504-511.
- Schmitt, D.P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why Can't a Man Be More Like a Woman? Sex Differences in Big Five Personality Traits Across 55 Cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, *94*, 168-182.
- Shapiro, D.R., Moffett, A., Lieberman, L., & Dummer, G.M. (2005). Perceived Competence of Children With Visual Impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, *99*, 1-28.
- Stein, M.B., & Stein, D.J. (2008). Social anxiety disorder. *The Lancet*, *371*, 1115-1125.
- Treffers, A., Goedhart, A.W., Bergh, B.R.H. van den, Veerman, J.W., Ackaert, L., & Rycke, L. de (2002). Competentie Belevings-Schaal voor Adolescenten: Handleiding. Lisse: Swets Test Publishers.

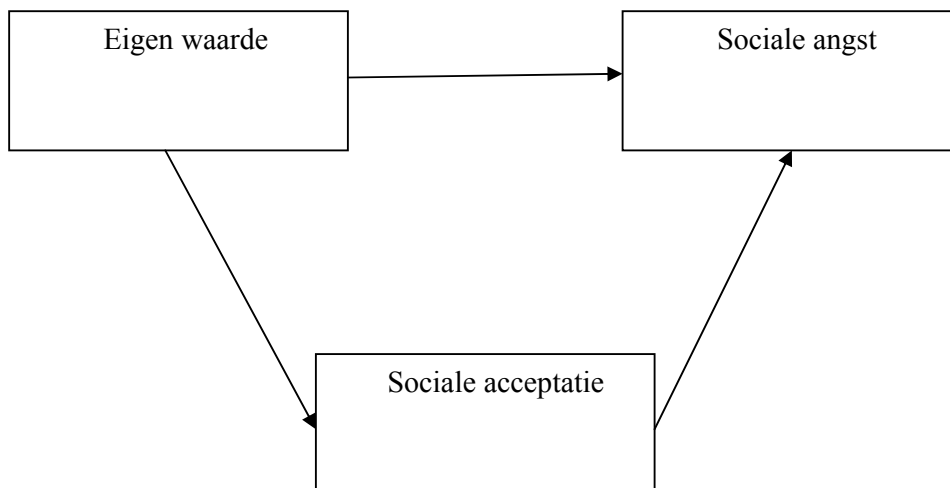
Tabel 2. *Correlatiematrix*

	Sociale acceptatie	Gevoel van eigenwaarde	Sociale angst	Jezelf de schuld geven CERQ	Rumieren CERQ	Positief herinterpreteren CERQ	Caterstriferen CERQ	Extraversie	Neuroticisme	Nauwkeurigheidsid	Vriendelijkheid
Sociale acceptatie	1.00	.32**	-.07	-.08	-.07	.17*	-.22**	.28**	-.20**	.04	.25**
Gevoel van eigenwaarde		1.00	-.24**	-.22**	-.15*	.26**	-.27**	.16*	-.28**	.27**	.28**
Sociale angst			1.00	.16*	.19*	-.11	.13	-.23**	.39**	.01	.09
Jezelf de schuld geven CERQ				1.00	.49**	.02	.51**	.13	.21**	-.16*	-.17*
Rumieren CERQ					1.00	.16*	.41**	.10	.12	.07	-.09
Positief herinterpreteren CERQ						1.00	-.08	.15	-.15	.26**	.04
Caterstriferen CERQ							1.00	-.01	.27**	-.18*	-.18*
Extraversie								1.00	-.27**	-.03	-.07
Neuroticisme									1.00	-.11	-.06
Nauwkeurigheidsid										1.00	.44**
Vriendelijkheid											1.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

Figuur 1. Moderatie van sekse op de relatie tussen persoonlijkheidstrekken en sociale angst.

Figuur 2. (Partiële) Mediatie van sociale acceptatie op de relatie tussen eigen waarde en sociale angst.